

Remissvar - Återstartsutredningens betänkande Från kris till kraft – återstart för kulturen (SOU 2021:77)

Dnr Ku2021/02071

Region Sörmland ser positivt på att en utredning kring effekterna av covid-19-pandemin för kulturlivet, kulturaktörerna och konsten tagits fram. Kulturens roll i samhället har stor betydelse för samhällets utveckling och välmående och skapar mervärde både ekonomiskt och kulturellt. Likaså bedömer regionen att det finns ett värde i att utredningen pekar både på ett återstartsarbete och det långsiktiga arbetet för en hållbar kultursektor.

En allmän reflektion är att även om huvudinriktningen för utredningen avser de nationella kulturpolitikiska målen och dess effekter på konstens och kulturens villkor och förutsättningar i samhället, så finns det flera områden där covid-19-pandemin haft och har betydelse och påverkan inom det regionala området. Detta kunde fått ett större utrymme i utredningen, både för att regional kulturverksamhet i nästan hela landet ingår i kultursamverkansmodellen för regional kulturverksamhet och för att det finns ett stort ansvar för den regionala nivån att ha ett starkt kulturliv och därmed en bra infrastruktur för de som finns och verkar inom kultursektorn i respektive region. Den dialog som föreslås är att betrakta som en miniminivå för att med ett långsiktigt perspektiv bredda tillgången till kultur i hela landet.

Förslagen under avsnitten 7.5 och 7.7.3 konstaterar Region Sörmland att de utredningar som nu initierats kring socialförsäkringssystemet för kulturaktörer och för att arbeta fram en nationell strategi inom kulturella och kreativa näringar (KKN) i landet är nödvändiga och angelägna. Detta oavsett effekter av en pandemi. Att skapa ett likvärdigt system för yrkesverksamma i landet, oavsett vilken bransch man verkar inom, borde vara en grundpelare för en tilltro till arbetsmarknad, jämlika förutsättningar för de sociala förhållandena i samhället och till att utbilda sig och arbeta i en sektor. Kulturbranschen har här under lång tid väsentligt skilt sig från stora delar av den övriga arbetsmarknaden. I utredningen visas också på att detta bidrar till osäkerhet i val av yrkesbana, och deltagande i samhällets kulturutbud. Detta är även tydligt inom KKN-sektorn, där inte näringspolitiska insatser kunnat komma KKN-sektorn till del.

Flera av de förslag som utredningen pekar på, visar också på oklarheter och brister i befintliga strukturer, och detta gör eventuella konsekvenser för aktörerna inom sektorn svåröversäglbara. Att ha både det kortsiktiga och det långsiktiga perspektivet framstår därför som angeläget, både för att få till stånd en återstart av kulturen i samhället och de kulturaktörer som finns, och för att kulturens roll och betydelse för ett hållbart, kvalitativt och livskraftigt samhälle kan fortsätta utvecklas. Innan större förändringar beslutas behöver analyser och konsekvenser tas fram, för att skapa en ökad förutsägbarhet för den offentliga sektorn inom området.

I dagsläget råder fortfarande en pandemi och med det råder restriktioner i hela samhället för att minska smittspridning. Det är angeläget att de effekter inom kulturområdet av en pandemi som utredningen visar på, nu tidigt följs upp och åtgärdas för att undvika den stora negativa påverkan på sektorn och dess aktörer som uppkom under år 2020 och 2021. Insatser behöver därför både breddas och snabbt säkras, parallellt med att en struktur och system för kulturens framtida överlevnad och utveckling arbetas fram och säkras.

Att utveckla och stabilisera stödet till konsten och konstnärer för att både säkerställa en bredd i kulturutbudet och att det finns kultur i hela landet är en viktig fråga. Kortsiktigt behöver återstartsmedel kunna ges ut både som stipendier, utbildningscheckar och verksamhetsstöd, vilket också utredningen föreslår, se avsnitt 7.2. Viktigt är dock att det samtidigt i ett längre perspektiv tas fram socialförsäkringssystem som ger aktörerna bättre möjligheter att finnas på arbetsmarknaden i sektorn, och att stöd till verksamhet förutom direkt överlevnad kan medföra utveckling och innovation. Kortsiktigt respektive långsiktigt stöd fyller olika funktioner, och det gäller även kultursektorn.

Förslaget om kulturcheckar, avsnitt 7.2.3 är oklart utformat när det gäller effekterna. I det kortsiktiga perspektivet för att få fler att ta del av kultur fysiskt ser inte regionen hur det kommer att kunna bidra i någon större utsträckning. Därtill är beloppet per individ för lågt. Viktigare är därför satsningar som också kan ge långsiktiga resultat.

Region Sörmland ser positivt på förslaget att stärka kulturens ekonomiska förutsättningar, i linje med utredningens förslag under avsnitt 7.3. Det är sedan länge konstaterat att det föreligger en obalans i insatserna mellan stat, region och kommun för kultursektorn. För att få en långsiktig insats bör den flernivåstyrning som vi har idag, övergå till en flernivåsamverkan kring den samlade finansieringen inom kulturområdet. En samsyn kring och en utveckling av de långsiktiga perspektiven för de nationella och regionala

kulturpolitiska målen förutsätter en samsyn kring finansiering, infrastruktur, stödsystem och tidshorisont. Region Sörmland välkomnar därför en långsiktigt beslutad finansiering till såväl nationell, regional, lokal och fri kulturverksamhet.

De förslag i avsnitt 7.6 som berör digitaliserings möjligheter är av intresse. Främst för att möjliggöra ett breddat utbud och deltagande i kulturutbudet, men också för att ge förutsättningar och möjlighet till utvecklad konst och kultur. Det är dock helt klart att en omfattande utbildnings-, kunskaps-, och kapacitetsinsats behöver genomföras för att det ska bli ett brett utformat och utvecklat utbud som kompletterar det fysiska mötet med konst och kultur, vilket inte kan ersättas. Digitalisering är en möjlighet att nå ut bredare, men också i nya former och uttryck. Det ersätter inte det välbehövliga mötet mellan människa och konst i en fysisk verklighet.

Inom kultursektorn är olikheterna stora kring förutsättningarna för att ta del av och utveckla digitala möjligheter, vilket behöver beaktas i det fortsatta arbetet med att stödja digitaliseringens möjligheter inom kulturen. I detta finns också ett behov av att ha en strukturerad uppföljning och ett lärande av digital kulturverksamhet, ett uppdrag som Kulturrådet bör få. Inte med ett strikt kvantitativt synsätt, likt det som råder i många former idag, utan med ett lärande och utvecklande för ögonen. Insatser bör här riktas till sådant som skapar incitament för en fortsatt utveckling.

Kulturskolans betydelse för konst, kultur och konstnärer är sedan många år omvittnat. Att som utredningen i avsnitt 7.8 föreslå att permanent satsa på konsten och kulturen både i skola och kulturskola är därför vällovligt. I linje med behovet av samsyn kring kulturens utveckling, inriktning och finansiering ser Region Sörmland ett värde av ett stöd till ett utvecklat samarbete mellan skolväsende, kulturskola, kommun och region. En viktig insats här blir arbete med att nå likvärdiga möjligheter till att kulturen ska vara en del i skola och kulturskola. Detta gagnar både kulturell förståelse, delaktighet, framtida rekrytering av kulturaktörer, och ett mer jämlikt samhälle där inte sociala, ekonomiska eller geografiska hinder behöver styra. Att genomföra insatser för att barn och unga möter och deltar i kulturlivet är det långsiktiga perspektivet för eget skapande, kreativitet och deltagande i kultur.

Region Sörmland har sedan några år lyft behovet av samarbeten och en utvecklad samverkan mellan regional kulturverksamhet och det fria kulturlivet. Regionens mål är att säkerställa en infrastruktur, en kunskapsnivå och en samsyn kring hur kulturlivets behov och möjligheter

tar sig uttryck. Utredningen pekar bland annat i avsnitten 1.5.3 och 7.3.3 samt 7.10.2 på behovet att förstärka möjligheterna för den regionala nivån att utveckla kulturformer i regionen, stödja det fria kulturlivet, samverka med kommuner och andra offentliga aktörer, för att nå målet om ett breddat deltagande och att minska hinder för nyrekrytering till kulturlivet. Utvecklingsstöd till sådana insatser behöver utökas och breddas, samt vara en angelägen fråga i dialogen mellan Kulturrådet och regionerna framöver.

En specifik fråga som regionen bedömer ytterligare behöver lyftas är kulturens samhällsroll. Inte så att kulturen blir instrumentell eller styrs enbart av samhällsintressen, utan som en grundsten i ett samhällsbygge. Utredningen belyser frågorna i kapitel 5 och är intressant från sitt syfte och inriktningen i detta, men väcker frågor som behöver ytterligare beredning. Dit hör frågor om livskvalitet och perspektivförflyttningar som konst och kultur kan ge människan, arbetet med att utveckla KKN-sektorn, möjligheter för att kultur ska finnas i hela landet både fysiskt och digitalt.

Även frågor kring demokrati, hälsa, hållbarhet, bildning och sociala samhällsstrukturer berörs av kulturens roll i ett samhällsbygge. I alla dessa områden spelar konst och kultur en roll, och detta behöver lyftas i samhället, både i den politiska diskursen och i det praktiska genomförandet. Utredningen pekar här på det angelägna i att en dialog förs och att möjligheter till helhetsgrepp, utveckling och incitament ges i den nationella politiken, för att detta ska kunna åstadkommas. Region Sörmland delar till stora delar den syn på kultur och kulturens betydelse för och i samhället.

REGION SÖRMLAND

Monica Johansson
Regionstyrelsens ordförande

Jan Grönlund
Regiondirektör